

MAGYAR KERESZTES HADJÁRATOK (V/53/c.)

Z. Tóth Csaba (Pécs):

„Lajosok” és „Balaton” a Szentföldön?

A mai Izrael észak-nyugati részén, nem messze a libanoni határtól fekszik egy település, *Mi'elya*, mely néhány éve azzal a „világszenzációval” került a hírekbe, hogy él itt egy több száz fős, arab ajkú, de európai vonásokkal rendelkező nagycsalád, törzs, melynek neve *Layous* (e.: Lajusz), s mivel meglepő módon *magyar* eredetűeknek vallják magukat, a név „Lajosnak” tűnik, a vallásuk pedig *római katolikus*. A róluk szóló első magyar riportfilmben elhangzott (Novák András, ATV, Heti Napló, 2017. aug. 27), hogy elődeik a libanoni *Bekaa-völgyből* vándoroltak Palesztinába a 19. század első felében s hogy mai lakóhelyük közelében van egy kiszáradt tó, melyet „*Balaton*”-nak hívnak, és szerepel egy középkori térképen.

Az 1217. évi magyar kereszteshadjárat

A Layous család első őse a feltételezések szerint egy *kereszteslovag* lehetett — vagy egy apród, illetve egy közrendű mesterember a lovagok személyzetéből —, aki résztvett *II. András magyar király* (1205-1235) kereszteshadjáratában, 1217. aug. és 1218. jan. között.

II. András király a Képes Krónikában, jobbra: „*Andreas vadit Iherosolimam*”, András Jeruzsálembe megy, a P-miniaturán a Jordán-folyó ábrázolásával

Pauler Gyula az írott források nyomán már a 19. század végén ismertette az 1217. évi magyar kereszteshadjárat történetét (*A magyar nemzet története az Árpádházi királyok alatt*, 1899, II. köt., pp. 60-68, és 64. jegyz., pp. 498-499), ahol így ír a magyarok és a muszlimok közötti második és utolsó összecsapásról, mely épp a Bekaa-völgyben zajlott le (i.m. pp. 67-68, kiemelés Z.T.Cs.):

„... deczember közepén a keresztések, köztük a magyarok is, megint Dénes vezérlete alatt, de már a jeruzsálemi pátriárka és a püspökök nélkül, még egyszer kiindultak a Libanon és Antilibanon közé [Bekaa-völgy], a Jordán forrásvidékére, hogy megfenyítsék a hegyi lakókat, kik folytonosan háborgatták a sidoni vagy sayetti keresztény báróság területét, ámbár Sidon ura maga lebeszélte őket, ne támadják meg a zordon vidéket, melyen kiváló ijászok laknak. Amint a keresztések közeledtek, a lakosság szétfutott; a zordon idő, élelemhiány mindjárt sok nehézséget és veszteséget okozott. Egy magyar csapat azonban, ötszáz vitéz csatlóssal, vakmerően behatolt a hegyekbe a mesgarahi kerületbe, melynek székhelye mintegy hat mértföldre feküdt Sidontól és fele útja volt Sidontól Damaskusba. Mikor azonban Harinnál szálltak a lóról, hogy pihenjenek, az ellenség meglepte őket; sok lovat elvitt, sok embert, vitézt, csatlóst megölt, magát a vezért elfogták. A megzavart csapat tehát visszafordult. Valami szerecsen foglyuk ajánlkozott, hogy jó utat tud, azon vezeti vissza őket, és a magyarok hittek neki és mondák: »Ha szerencsésen kivezetsz bennünket, gazdag emberré teszünk!« A fogoly azonban szándékosan rossz útra, járatlan völgyekbe vitte őket, hol a moslimok mindenfelől rájuk estek és egyre veszítették a halottakat, foglyokat. Ők ugyan észrevették a csalárdságot és megölték az áruló kalauzt, de akkor már későn volt. Az egész csapat a hegyekbe veszett; csak három vitéz tudott eljutni Sidonba. E vereség után a keresztéseknek semmi kedvök sem volt folytatni a portyát. A sereget sareptai táborában Sidon mellett, karácsony előestéjén hirtelen fagy, az ünnep napján vihar, felhőszakadás verte, és nagy veszteséget, kárt okozott emberben, marhában, s a keresztések elkedvetlenedve, megtizedelve tértek vissza új év napjára Acconba. II. András pedig, aki szintén visszament Acconba, úgy vélte, hogy már eleget időzött a Szentföldön, és a cyprusi királlyal 1218. január elején hazafelé indult.”

Nem kizárt, hogy ebben az összecsapásban megsebesülhetett, fogságba eshetett a „Layous” vagy Lajos család őse, és már nem tért vissza Magyarországra, hanem *muszlim* környezetbe került, ahol aztán feleséget választhatott magának, családot alapított, vagy fogolycserével került vissza a *szíriai keresztések* közé, és keresztény nőt vett feleségül:

(a király) „Folytatta útját, mégpedig szárazon, Tripolisnak, Antiochiának. Sógorai: a két meráni, a magyarok mind gályával, lóval, marhával, fegyverrel vele mentek, a Szentföld nagy kárára; csak az egri püspök, Tamás, maradt vissza Syriában.” (i.m. p. 68., és 64. jegyz., az egri püspök 1219. szeptemberében indult haza az egyiptomi Damiettából)

Székely eredetű Lajos családok

A Layous család kutatása még a kezdeteknél tart, de annyi máris felmerülhet részünkről (Z. Tóth Csaba, 2020. jan.), hogy talán az élő bizonyítását jelenthetik a *Kézai-krónika* (*A magyarok cselekedetei*, 1285 k.) állításának, miszerint II. András kereszteshadjárataiban résztvettek *székelyek* is:

„Ez után András uralkodott [ti. fivére, Imre király után], a hatalmas és dicső király. Ő ellátogatott a Szentföldre, ahol a keresztény fejedelmek kapitányukká választották, s a babiloni szultán seregét a magyarokkal és székelyekkel megfutamította...” (Kézai-krónika,

71., eredetiben: „Sed post hunc regnauit Andreas rex potens et illustris. Iste eciam terram sanctam uisitauit, ubi per omnes principes Christianorum capitaneus ordinatur, et exercitum Soldani Babilonie cum Hungaris et *Zaculis* effugauit...”, in Endlicher: *Rerum Hungaricarum*, 1849, p. 119; ld. még *Képes Krónika*, 175, András Jeruzsálembé megy, és a késői, pontatlan, de érzékletesen író Bonfini, *A magyar történelem tizedei*, Második Tized, VII. könyv, p. 165)

Kézai állítását és a szentföldi Layous-ok identitását igazolhatja, hogy létezett, és talán ma is létezik két *székely* kisnemesi család, a *baróti Lajos család* Marosszéken, és a *szacsvai Lajos család* Háromszéken, melyek közül a Baróton birtokos családból Istvánnak és Györgynek 1608-ban adományozott címeres nemeslevelet Báthori Gábor, az akkor 18 esztendőes erdélyi fejedelem, vitéségük elismeréseképp, amit a török és/vagy a Habsburg elleni harcokban tanúsíthattak a 15 éves háború és a Bocskai-felkelés idején (Nagy Iván: *Magyarország családai*, VII. köt., Siebmacher: *Die Grosse u. Allgemeine Wappenbuch*, Der Adel von Siebenbürgen, *Lajos v. Baróth*, Arcanum kiadó, CD-Rom):

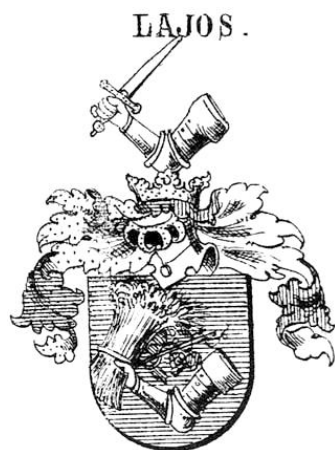
Lajos család. (Baróthi.)

Marosszéki székely család, melyből Lajos Imre 1815-ben azon székben *dulló* [szolgabírói tisztség a 17. sz. óta, ld. Szádeczky, A székely székek, in *Örök Erdély*, 1927, www.mek.oszk.hu —Z.T.Cs.], János 1848-ban ugyanaz ugyanott.

Lajos család. (Szatsvai.)

Háromszéki székely család, melyből János ezredes, és az 1791/2-ki erdélyi országgyűlésen kir. hivatalos volt; Elek ugyanazon, valamint az 1792- és 1810-ki országgyűlésen szintén kir. hivatalos. [vö. Pálmay J.: *Háromszék vármegye nemes családjai*, 1902, p. 281. szerint egyetlen család két ágáról van szó.—Z.T.Cs.]

Lajos v. Baróth.

Wappen: In B. ein geharn. geb. Arm ein Weizenblündel u. einen Rebenzweig in d. Faust haltend. – Kleinod: Der Arm des Schildes, hier ein Schwert haltend. – Decken: bg.–rs.

Adels- u. Wappenbrief v. Gab. Báthori, d. d. Gyulafehérvár, 29. Juni 1608 für Stefan u. Georg Lajos v. Baróth. (Gyfv. L. R. V).

[Címer: Kék mezőben, könyöklő, páncélos jobbkar búzakévé és szőlővesszőt tart. – Sisakdísz: A páncélos kar, egyenes kardot tartva. – Takarók: kék-arany, vörös-ezüst. Címeres nemeslevél Báthori Gábortól, Gyulafehérvár, 1608. június 29, baróti Lajos István és György részére; eredeti oklevél Gyulafehérvárott; a „Lajos” alak elírás. Z.T.Cs.]

Ismeretes azonban a székelyek katonai nemessége (*primores*, *primipili*, *pedites*, fő-, lófő- és gyalog-székelyek), mely megvolt már régi idők óta, így az egyik középkori székely Lajos családból valóban teljes joggal vehetett részt valaki a szentföldi hadjáratban, akár lovagként, akár a kiszolgáló személyzet tagjaként, mindkét esetben „ősnemes” székelyként, akár egy eredeti címerrel, mely később elveszett. Hozzá kell tenni, hogy *Györffy György* a személynévi eredetű székely ágneveket (pl. György, Péter, Gyerő, Vácmán), keresztény eredetűeknek tartja, és e neveket felvehették a székelyek közt élő más nemzetiségűek, szlávok, oláhok, szászok is (A

székelyek eredete és településük története, in *A magyarság keleti elemei*, 1990, p. 21, 32-33.; ld. még Kázmér Miklós: *Régi magyar családnevek szótára, XIV-XVII. század*, 1993, p. 661, összesen 53 Lajos családnevű személy különböző megyékből, 1436-1720 között).

Európai embertani vonások

A szentföldi Layous család eddig megismert férfitagjai szembetűnően európai embertani vonásokkal rendelkeznek: világos bőr- és gyakran szemszín, hosszúfejűség (dolicocephal koponyaalkat; képek: Novák, 2017)

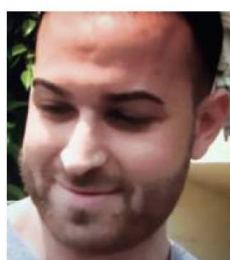
Sukri Layous

Hanna Layous

Halil Layous

Assad Layous

Eli Layous

Névtábla Hanna Layous házán

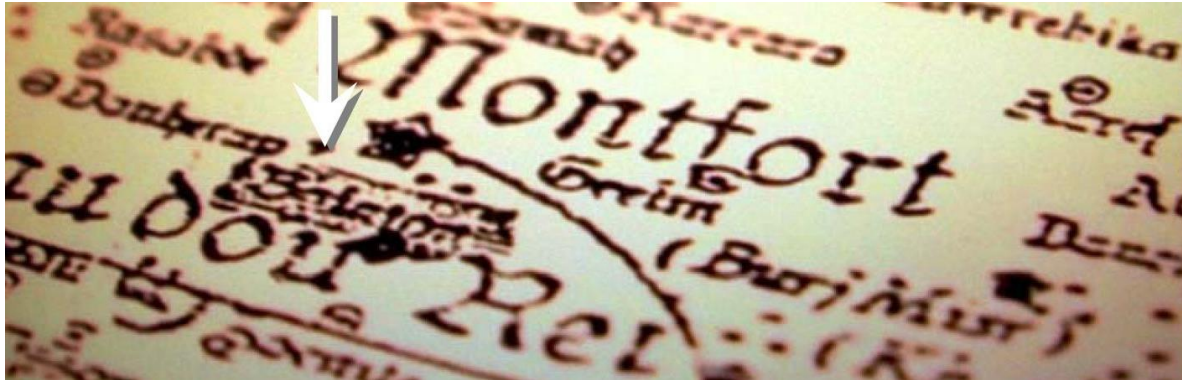
Francia eredetű „Lajosok”?

Meg kell jegyezni, hogy a 14. század előtti magyar ill. jövevény nemzetségek tagjai között nem divatozott a *Lajos* személynév (Karácsonyi J.: *A magyar nemzetségek*, I-III.), ami felveti, hogy a mai szentföldi „Lajosok” őse talán egy *elmagyarosodott francia* lovag lehetett — vagy apród ill. mesterember, a személyzet tagja egy lovag kíséretében —, akinek elődje már korábban a Magyar Királyságba jött, mint valamely lovagrend (templomos, ispotályos) tagja, ill. III. Béla király egyik francia felesége (antiochiai Chatillon Anna vagy Capet Margit) kíséretében kerülhetett Magyarországra 1172 után. A Lajos név, bár germán-frank-közlatin eredetű (Clodovicus→Clovis→Clois→Louis), és már a Karoling korban, az avarok legyőzése után megjelenhetett a Nyugat-Dunántúlon, de francia közvetítéssel terjedhetett el a 12. századtól, a *Louis* név alak fonetikus, betűszerinti magyar kiejtésével. Mint ismeretes, Louis/Lajos nevű királyok egész sora uralkodott a lovagkori Franciaországban, s nem kizárt, hogy már a 2. kereszteshadjárat seregét (1147-49) Magyarországon át vezető francia király, *VII. Lajos* környezetéhez tarthatott a szentföldi „Lajosok” őse, akit emiatt, vagy csak patriotizmusból, a király nevére kereszteltek, s aki visszatérve a Szentföldről Magyarországon telepedett le, majd utódja, immár magyar „Lajusként” résztvett II. András kereszteshadjáratán (v.ö. a korábbi kereszties seregek átvonulásai Magyarország területén, ill. francia vendégekről, kereskedőkről, lovagokról, Pauler I., 191-199, 264-268, 329, 345, 367-369, III. Béla és fia, II. András francia feleségeiről uo., I. köt., p. 321, II. köt., p. 54.; v.ö. lat. *Eustachius* személynév, ebből a magyar *Leuszták*, és innen a végződés elkopásával *Leusz ~ Lajusz?*). Érdekes, hogy a mai Layous-ok feltehető rokonain kívül (Asaad erdész, Louisiana, USA, Beran tanárnő Jeruzsálemben, Elian séf, Mariam, Rain Naeem, a fiatal Róbert Magyarországon, és Samir Guatemalában), találni a közösségi médiában

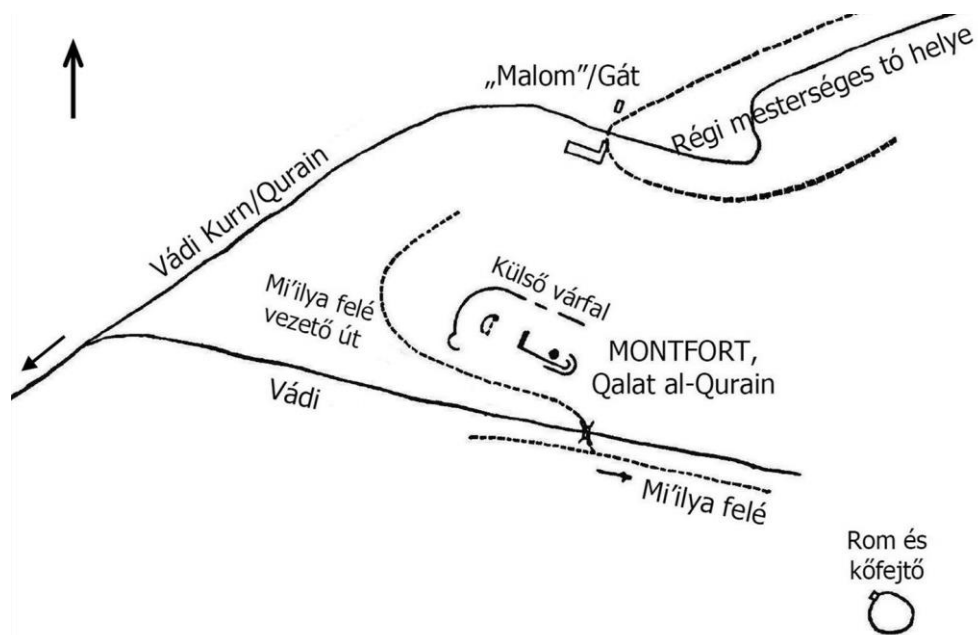
egy idősebb *Robert Layous*-t, aki a francia Közép-Pireneusokban született, ugyanott él, és úgy tűnik csak névrokona a szentföldi Layous-oknak.

A galileai „Balaton”

A mai Layous-októl függetlenül kell meghatároznunk a közelükben lévő „*kiszáradt Balaton*” kérdését. Novák András riportfilmje bemutat egy régi térképet (forrásmegjelölés nélkül), melyen a Montfort felirat alatt szerepel a „Balaton” név. A filmben is elhangzott, hogy ez egy település lehetett, de nem világos, hogy a helyiek miért vitték volna át a nevét a Montfort alatti malomtóra, ráadásul a rontott *latin* formájában? A „Balaton” helység *Balatonos*, *Balatonus*, *Blutun*, etc. alakban szerepel Röhrich nagy oklevéltárában (*Regesta Regni Hierosolymitani*, 1097-1291, 1893-1904, a név nem keverendő össze a Balatha, Balathas helynévvel, mely Neapolis/Sechemtól délkeletre bukkan föl), és az egyik chartában szereplő „*castellum Vetutae*,” Öregvár névhez Röhrich lábjegyzete hozzáteszi, hogy ez „*most* (1904) *Kalat Muhelbeh*, vagy *Balatonosz*” (i.m., 1904, p. 56, no. 845., kelt 1210. szept.). Ez az Öregvár úgy tűnik a párja, a *castellum Nova*, Újvár, azaz *Montfort* közelében volt, mert egy másik iratban együtt szerepel *Balaton*, *Mhalia*/Mi'ilya és *Torsia*/Tarshiha (no. 341., 1160. jan. 28), illetve *Castro Novo*/Montfort, *Tersias*, *Blutun*, és *castrum Regis*, azaz Mi'ilya (no. 1002., és Strehlke 1869). A galileai „Balaton” valójában *Khirbet Belatun* (angol átírása Baltoun), egy romos település Montforttól délre, mely *semmilyen* kapcsolatban nincs a magyar Balatonnal, nem nevezhették el erről, hacsak nem egy „folklorisztikus” tévedés, avagy a média hírverés folytán (ld. Függelék; a Belatun név jelentését nem ismerjük, lehet, hogy ősi, kánaáni, föníciai eredetű, és a Baal-Attu, vagy Baal-Adon istennevek összetétele). Viszont a környék egyik 12. századi birtokosa, akkói Petronella „magyar asszonyok” és zarándokok társaságában szerepel egy 1135-ös okiratban (Röhrich, p. 40). A Montfort alatti mesterséges tó kb. 914 m hosszan nyúlt el a völgyben (Dean 1926, p. 26), és csak a duzzasztása szűnt meg, a folyó nem (ld. alább).

A galileai „Balaton” egy régi térképen, Montfort alatt (Novák, 2017; v.ö. videók, *Montfort Castle 2015*, *Nahal Kziv and Monfort 2016*, Youtube)

„Régi mesterséges tó helye”: eredetileg *nem* ezt nevezték „Balatonnak”, hanem egy délebbi települést, mely Khirbet Belatun néven szerepel egy 19. századi térképen (Dean, 1926, p. 8, fig. 3, ld. még pp. 14, 18, 24, 25, 26, 27, lake, dam, mill)

Montfort vára és alatta, balra a malomtó helye, melyet a Vádi Kurn vagy Qurain (mai nevén Nahal Keziv) ill. mellékfolyók, források tápláltak; jobbra fekszik Khirbet Belatun és Mi'ilya

A festői Nahal Keziv (Vádi Kurn), az egykori malomtó és a gát maradéka, utóbbit római eredetűnek vélte Thomson; a terület mai neve Goren Park (fotó: Jakov Skolnik)

További kutatások

A szentföldi Layous család történeti, antropológiai, régészeti és főként genetikai kutatása indokoltnak látszik, bár az „izraeli Balaton” bulvárhíre óvatosságra kell intsen. Pozitív, megerősítő eredmények esetén (genetikailag az R1a Y-DNS haplocsoport dominanciája, és a székeliekhez közel álló markerek) megfontolandó, hogy a magyar állam felkarolja őket, mint hazánkfiat, akik élő emlékei a magyar lovagság egykori hősie, keresztény vállalkozásának, s a csodával határos módon 800 éven át fennmaradtak a közel-keleti térség viharos történelme során, megőrizve magyar identitástudatukat és katolikus vallásukat.

Hivatkozások, videók:

YouTube:

- *Egy rakás Lajost találtak Izraelben* (ATV, Start+, 2017. aug.)

Novák András riportfilmje (ATV, Heti Napló, 2017. aug. 27.):

- *Világszenzáció – Magyar származású arab törzs Izraelben* (I. rész)
- *Izraelben is van Balaton – Folytatódik a Lajos-story* (II. rész)

Egyéb:

- *Mi'ilya – the village of archaeologists*, Alessandra Buzzatti riportja (Christian Media Center, Custodia Terrae Sanctae, 2 p 17 mp-nél szerepel *Elían Layousse*, a helyi King's Castle étterem séfje, de nem említi magyar származását)
- *Montfort – the Historic Crusader Castle in Northern Israel* (i24news)
- *Montfort Castle, 2015* (Roman Og, legvégén a vár alatti völgyben futó patakka)
- *Nahal Kziv and Monfort 2016* (Goren Park)

Bibliográfia:

- Kézai Simon: *A magyarok cselekedetei*, 1285 k., Osiris kiadó, 1999., latinul Endlicher: *Rerum Hungaricarum*, 1849. www.archive.org
- Kálti Márk Képes Krónikája (Chronicon Pictum, 1358), 1964.
- Pauler Gyula: *A magyar nemzet története az Árpád-házi királyok alatt*, 1899., II. köt.
- Nagy Iván: *Magyarország családai*, VII. köt.
- Siebmacher: *Die Grosse u. Allgemeine Wappenbuch*, Der Adel von Siebenbürgen
- *Őrök Erdély*, 1927. www.mek.oszk.hu
- Pálmay J.: *Háromszék vármegye nemes családjai*, 1902. www.mek.oszk.hu
- Györffy Gy.: *A magyarság keleti elemei*, 1990.
- Kázmér Miklós: *Régi magyar családnevek szótára, XIV-XVII. század*, 1993.
- Karácsonyi J.: *A magyar nemzetségek a XIV. század közepéig*, I-III., 1901.

Montforthoz és a „Balaton”-kérdéshez:

- Bashford Dean: The Exploration of a Crusader's Fortress (Montfort) in Palestine, *Bulletin of the Metropolitan Museum of Art*, vol. 22., no. 9, Part 2, 1926., pp. 5-46, www.jstor.org
- Adrian J. Boas: *Archaeology of the Military Orders, A survey of the urban centres, rural settlement and castles of the Military Orders in the Latin East (c. 1120–1291)*, Routledge, 2006.
- Adrian Boas, Rabei G. Khamisy: Montfort Castle – 2012, Preliminary Report, *Hadashot Arkheologiyot*, Volume 125, 2013.
- The 'River Structure' at the Montfort Castle in the Latin Kingdom of Jerusalem, *Analecta Theutonica*, 1 (2014), pp. 63-75. www.academia.edu
- R. Röhrich: *Regesta Regni Hierosolymitani*, Berlin, 1893. vö. *Zeitschrift des Deutschen Palästina-Vereins* (ZDPV), 10 (1887), és 14 (1891) www.archive.org
- E. Strehlke: *Tabulae Ordinis Theutonici*, Berlin, 1869.
- W. McClure Thomson: *The Land and the Book*, vol. I., 1859, pp. 457-459 (útleírás)
- C.R. Conder, H.H. Kitchener: *Survey of Western Palestine*, I-II., 1881.
- The Digital Archaeological Atlas of the Holy Land, www.daahl.ucsd.edu (Kh. Belatun)
- *Cartography of Palestine*, Wikipedia
- Map of Western Palestine in 26 sheets, <https://nla.gov.au/nla.obj-231668636/view>

Regesta regni Hierosolymitani

— A Jeruzsálemi Latin Királyság Oklevéltára
(szerk. R. Röhricht, Berlin, 1893-1904, egy kötetben,
www.archive.org, válogatta: Z.T.Cs.)

1893:

regni Hierosolymitani.

89

1160 Jan. 28, ind. III (corr. VIII). Sydoniae. — Balduinus III, rex Hierosolymitanus, Johanni de Caypha, filio Gambre, et heredibus custodiam et drogomanachgium ¹⁾ omnium pertinentiarum castelli regii Mhalia ²⁾ tam cultarum quam colendarum, quarum priores vocantur Capharsenie, Benna, Carcara, Jalin, Balaton, Torsia, Aithire, Tabaria, Jazon necnon procurationem ipsi et equitaturae ipsius, quamdiu cum rege in expeditione et exercitu versatur, et scribaniam ³⁾ cum omni jure suo concedit et sigillo confirmat. — Odo de S. Amando, vicecomes et castellanus Hierosolymitanus, Pontius de Caypha, Rabellus de Monte Regali, Marsilius miles, Bernardus Bamqueth, Giraldus de Cunillis, Johannes, filius dominae Osannae, Bonetus, filius Garini Parvi, Rainaldus, socius Andreae, Bernardus de Anegnia, Michael scriba. Datum per manum Stephani, Radulfi, episcopi Bethleemiteae regisque cancellarii, vicefungentis (Strehlke, p. 2—3, No. 2). **341**

¹⁾ Prutz, Culturgesch., p. 402. ²⁾ In margine alia manu: castrum regis (cf. Marinus Sanutus, Gesta, p. 249). De hoc feudo cf. De Mas Latrie, De quelques seigneuries de Terre Sainte (Revue histor. 1878, VIII, p. 110); alia feuda fuerunt: Arabie et Zekanin, Asbais, Azotus, Beaufort, Besmedin, Gibel Akkar, la Chamberlaine, Sebebe, Chateau Neuf, Montfort, Daron, le Genido, le Grangerin, Manuet, Maron, Soudin, Souf el-Djezzin, Mergicolon et Gedir, Mirabel, Radouf, Ravendal, St. Georges de Lebaene, le Bouquiau, le Saor (ibid. p. 109); cf. ibid. p. 112—116: Les seigneurs de St. George, du Bouquiau et du Saor (p. 112—113: Henri le Buffle, filius Guidonis I de Milliaco [1179], p. 117: Joscelyn III [1182], Otto de Henneberg [1220]). ³⁾ De jure et officio scribarum cf. Lois (ed. Beugnot) II, p. 219—220; Prutz, Culturgesch., p. 145, 152.

III. Balduin, Jeruzsálem latin királyának 1160. január 28.-én Sidon-ban (mai libanoni Sayda) kelt adománylevele, melyben megjelenik a mi'ilya-i Castellum Regis (Királyvár), és a közelben *Balaton* és *Torsia* települések; a lábjegyzet egy másik forrásmunkát is említ, melyben *Montfort* és *Chateau Neuf* (Castellum Regis, Mi'ilya) szerepel. A muzulmánok egy időre elfoglalták a térséget 1187-ben

1229 April. 20, ind. II. — Jacobus de Amigdala in excambium a magistro Theutonicorum accipit VI millia et CCCC bisantios sarracenos, quos Fridericus II imperator dictae domui donavit et concessit pro feudo Jacobo legitima successione matris contingente. Hujus vero feudi casalia sunt: Mobilir (Mobilie),¹⁾ quod datum est in excambium Jacobo pro Trefle et Castro Novo (quod nunc Montfort dicitur et munitum in manibus dictae domus remanebit), pro horto et molendino in pertinentiis de Trefle sitis et pro casalibus: Jalim, Tharbuch, ²⁾ Tarbosta, ³⁾ Suru, Beauer, ⁴⁾ Camesru, ⁵⁾ Tetramme, Fennes, ⁶⁾ Tersias, ⁷⁾ Janot, ⁸⁾ Getz, ⁹⁾ Cabbara ¹⁰⁾ et gastina Camesie, ¹¹⁾ Junite, Blutun et gastina Hemelie, ¹²⁾ quae est in pertinentiis de Janoth, ¹³⁾ et castrum Regis. Hos vero bisantios Jacobus de catena et funda Acconis et, si opus esse videatur, a domo Theutonicorum pignoris loco accipiet necnon casalia Erchat, Saphet et Ancre. — De fratribus: Ludolfus, commendator magnus, ¹⁴⁾ Guntherus marescalcus, Counradus drapparius, Henricus hospitalarius, Henricus de Aneboz, Henricus de Confluentia, Counradus de Nassowe, Andreas de Honlo, Uolricus de Durne, ¹⁵⁾ Eberardus; de baronibus: Odo, comestabulus regni, Balianus de Sydone, Johannes de Ybelino, Garnerus de Egensheim, Alemannus, Aimo de Osthim, comes Thomas de Acerris, Ricardus Filangerius, marescalcus regni Siciliae, ¹⁶⁾ dominus Ricardus, camerarius imperatoris (Strehlke, p. 51—53, No. 63; cf. p. 125). **1002**

Strehlke, p. 54: ¹⁾ Mebelie, ²⁾ Tarbuca, ³⁾ Terbasta, ⁴⁾ Beauer, ⁵⁾ Camessrea, ⁶⁾ Fenes, ⁷⁾ Tercia, ⁸⁾ Gianot, ⁹⁾ Get, ¹⁰⁾ Cabbera, ¹¹⁾ Camelie, ¹²⁾ Hamelie, ¹³⁾ Gianot. ¹⁴⁾ Qui proelio Gazensi a. 1239 interfuit (Eracles, p. 546—547). ¹⁵⁾ Qui annis 1234, 1245—1246 in Germania versatur (Hess. Urkundenb. I, No. 14, 45; Perlbach, Preuss. Regesten, No. 248, 252); ceterum de eo conferas Strehlke in Mitth. f. d. Gesch. Esth-, Liv- und Kurlands XI, p. 197. ¹⁶⁾ De eo cf. Del Giudice in Arch. storico per le provincie Neapolit. 1890, p. 766—807; 1891, XVI, p. 93—139, 454—498, 675—716.

Jacobus de Amigdala (Mandelée) 1229-ben eladja Montfort-t és más településeket, köztük Blutun-t a Teuton Lovagrendnek 6400 bizánci aranyért.

1904:

56

Regesta

1210 Sept. — Charta Raymundi Rupini, principis Antiocheni, qua fratribus Hospitalis civitatem Gabuli¹⁾ et castellum Vetutae²⁾ concedit, ³⁾ in D. Cart. II, p. 122-123, No. 1355; Invent. p. 76, No. 202. **845**

¹⁾ Cf. supra No. 820. ²⁾ Quod nunc Kalat Muhelbeh (vel Balatonos) esse videtur (Hartmann in Mitth. u. Nachr. d. DPV. 1899, p. 6—8; Rey, Les colonies franques 336). ³⁾ Sigillum Bernardi de Texi, qui successor fuit Garini de Monte acuto, Hospitalis magistri, cf. in Revue de l'Orient lat. II, p. 180—181, No. 6.

Castellum Vetuta (Öregvár) arab neve a szerkesztő szerint, 1904-ben (*nunc*, most, a könyv kiadása évében) „*Kalat Muhelbeh, vagy Balatonosz*”. Vö. Guillelmus de Molembec, Molebech, etc., többször szerepel tanúként az okiratokban s talán Belatun birtokosa volt, innen a névhasznosság

1270 Jul. 10. — Hanno de Gaugerhausen (leg. Sangerhausen), fratrum Theutonicorum magister, declarat, Hugonem Revel, Hospitalis magistrum, quum castellum Montfort¹⁾ deteriori statu esset, sibi et fratribus Theutonicis concessisse, ut casale Manueth Hospitali proprium per unum annum colant et inde fructus recipiant, sed anno praeterlapso reddere debeant (D. Cart. III, p. 231, No. 3400; Invent. p. 102, No. 353). **1374^c**

¹⁾ Quod 12 Junio 1271 Soldanus Bibars cepit (RK. p. 959; cf. p. 777, Not. 3; Bibl. geogr. Palaest. s. voce el-qurain; Thomson, Bibl. sacra 1855. p. 828 seqq.; Robinson, Neuere bibl. Forsch. p. 84).

1270. júl. 10, *castellum Montfort*, azaz *el-Qurain* már leromlott állapotban volt (deteriori), mielőtt az egyptomi szultán, Bajbarsz végleg elfoglalta a következő évben

1179 Oct. 22, ind. XII. Accon. — Balduinus IV, rex Hierosolymitanus, assensu sororis Sibillae, Joppensis et Ascalonenensis comitissae, Jocelino, avunculo et senescalco suo, omnia, quae de Petronilla, vicecomitissa Acconensi, assensu filiorum Bauduini et Clarenbaudi et Hodiernae, praedicti Bauduini uxoris, IV millibus et D bisantiis emerat, II scilicet casalia Samueth et Sophie cum pertinentiis, domos etiam, quas in regis Castello novo possidebat cum pertinentiis, sigillo confirmat. — Renaldus, princeps Montis Regalis et Ebronis dominus,¹⁾ Balianus de Ybelino, Renaldus, Sydonis dominus, Gauterius de Berito, Guido, frater ejus, Paganus de Caypha, Balianus Joppensis, Soherius de Memmedeo, Gosohuinus Boccus, Willelmus de Molembec,²⁾ Giraldus de Ridefort, regius marescalcus, Giselbertus de Floriaco, vicecomes Acconensis, Poncius Marriani, Antelmus de Luca, Willelmus de Furcis, Raimundus Melangen, Rad(u)l(phus) de Nigella. Datum per manum Willelmi, archiepiscopi Tyrensis regisque cancellarii (Strehlke, p. 11—12, No. 11). **587**

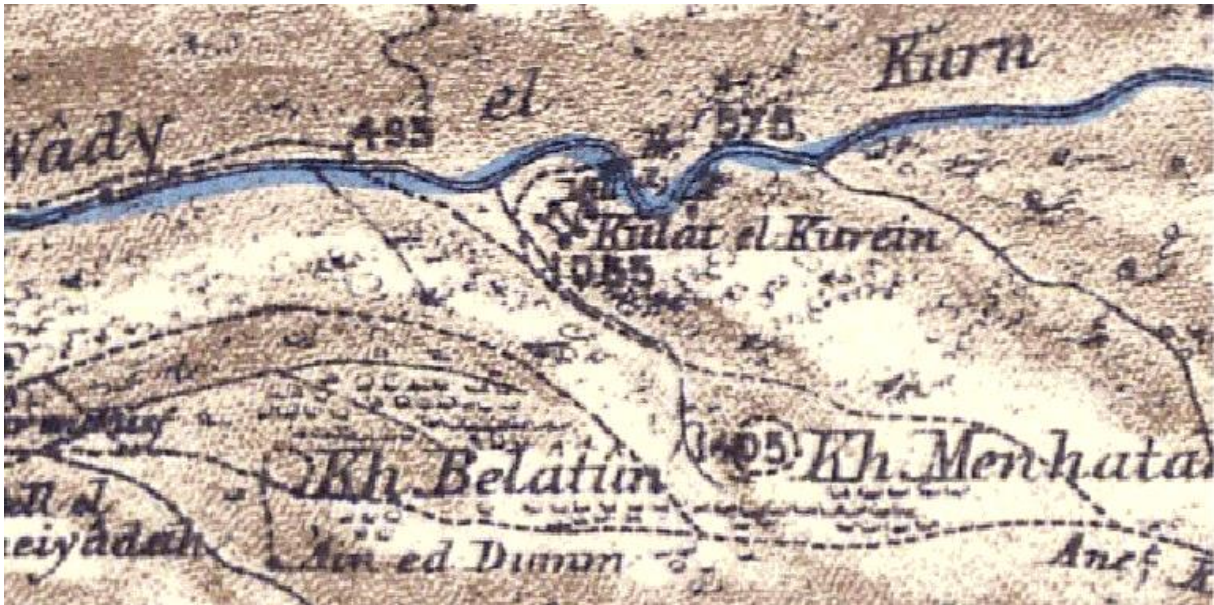
¹⁾ Hujus et Galterii de Castellione sigilla descripsit Schlumberger in Archives de l'Orient latin I, p. 663—669. ²⁾ Cf. Lois (ed. Beugnot) I, p. 425.

Akkói Petronella eladja a Miljában (regis Castello) és környékén lévő birtokait III. Joscelin de Courtenay-nak, és alább, az 1135. évnél Petronella és „magyar asszonyok” (*mulieri Hungarica*), ill. a tanúk között Kozma és Bonifác remeték, valamint Simeon főesperes szerepelnek (uo. p. 40), akik a jeruzsálemi Szent István és Szűz Mária zárándokházakban lakhattak (ZDPV X., 313-314)

1135, ind. XIII. — Petrus, prior S. Sepulchri, domum, quae fuit Bernardi Bituricensis, et aliam vicinam, quae fuit Willelmi drugomanni, Petronillae, mulieri Hungaricae,¹⁾ pretio CCCCXL bisantium vendit, ut suae genti domum hospitem ibi construat. Factum Willelmo patriarcha, Fulcone rege. — Rogerius, Ramathensis, Anselmus, Bethleemita, episcopi, Acardus, Templi Domini, Arnaldus, Montis Syon, Henricus, Montis Oliveti, priores, Robertus, abbas²⁾ vallis Josaphat, Chosmas Ungaricus heremita, Bonifatius, socius ejus, Symeon Ungaricus archidiaconus, Roardus vicecomes, Raimondus, magister Hospitalis, Rainaldus de Ponz (Rozière, p. 201—202, No. 102; Migne, p. 1203, No. 102). **160**

¹⁾ Hierosolymis fuit hospitale Ungaricum (Röhricht in ZDPV. X, 313—314; Fejer, Cod. diplom. Hung, VII, 5, p. 120; Ursmar Berlière, p. 123—124; Potthast, No. 18446, 20601; Töbler, Topographie I, p. 418—419). ²⁾ De quo ZDPV. X, p. 38.

Függelék II. Mi'ilya, Montfort és Khirbet Belatun a térképen, műholdfelvételen

A Wady el Kurn kék szalagjától délre *Kulat el Kurein* (Qal'at el-Qurain, Montfort) és *Kh(irbet) Belatun* (Map of Western Palestine in 26 sheets, 1872-1880, www.daahl.ucsd.edu és www.nla.gov.au, ld. Conder-Kitchener: *Survey of Western Palestine*, I., 1881, *Kh. Belatun* p. 173, *Kulat el Kurein*, p. 186, részben Thomson leírásával). Az arab *khirbet* jelentése 'rom, omladék', a hullámvonalak a hegyen fekvő Belatun körül nem vizet, hanem szántót vagy romokat jelölnek (ld. alább műholdfelvételen)

Műholdfelvétel Montfort környékéről (DAAHL): 1. *Vádi Kurn* (Nahal Kziv); 2. *Montfort* és a „malom” romjai; a várnak nem volt különösebb stratégiai jelentősége, nem védett határt, főbb utat; amikor a teuton lovagokhoz került 1229-ben, az akkori templomosokkal és ispotályosokkal lezajlott vita után, ez lett a nagymester székhelye, itt őrizték az oklevél- és kincstárukat; 3. *Khirbet Belatun*, egy település maradványai, melynek régészeti feltárása még nem történt meg; a település nevének nincs köze a magyar Balatonhoz (kánaáni korból ittmaradt vagy római kori erőd?); 4. *Mi'ilya/Malia*, a vártól kb. 6,5 km-re. *Khirbet Belatun* koordinátái: É 33° 01' 59", K 35° 12' 56"